

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο ανθρώπινος νους είναι τόσο περίεργος και το ανθρώπινο σώμα τόσο περίπλοκο που άνδρες και γυναίκες, παρακινούμενοι από την περιέργειά τους, έχουν μελετήσει την ίδια μας τη σάρκα περισσότερο από κάθε άλλο κλάδο. Γι' αυτό και όταν μου ζητήθηκε να γράψω ένα μικρό βιβλίο για το ανθρώπινο σώμα, διαμαρτυρήθηκα ότι είναι αδύνατο, καθότι το θέμα είναι πολύ περίπλοκο και μεγάλο για να χωρέσει σε τόσο περιορισμένο χώρο. Όπως αποδείχθηκε, το βιβλίο με οδήγησε από μόνο του στις ιδέες του. Συνδυάζοντας τις διάφορες πληροφορίες που είναι διασκορπισμένες και στριμωγμένες σε αυτές τις σελίδες, ίσως τελικά βρείτε ότι μια δεύτερη ανάγνωση βοηθήσει στην καλύτερη κατανόησή τους.

Το βιβλίο αρχίζει με την ιστορική πορεία της μελέτης του σώματος και συνεχίζει με την ανάλυση των μικροσκοπικών μηχανισμών που αποτελούν πλέον τον ακρογωνιαίο λίθο της σύγχρονης βιολογίας. Ως επί το πλείστον, προσφέρει μια ματιά στις λειτουργίες των βασικών συστημάτων του σώματος και καταλήγει σε κάποια παραδείγματα ενσωμάτωσης. Εάν δεν είστε εξοικειωμένοι με τις βιοεπιστήμες, το γλωσσάρι που ξεκινά στη σελίδα 52 και περιλαμβάνει όρους με πλάγια γραφή μπορεί να αποδειχθεί εξαιρετικά χρήσιμο.

Οι άνθρωποι δεν έχουν συνεχώς επίγνωση του σώματός τους. Πράγματι, μερικές από τις ομορφότερες εμπειρίες μας συμβαίνουν όταν καταφέρουμε να ξεχάσουμε εντελώς τη σωματική μας υπόσταση. Η μόνη πραγματική περιουσία μας, το σώμα, μοναδικό και μοιραία θνητό, είναι απεγνωσμένα προσηλωμένο στο να μας κρατά ζωντανούς, συνήθως εν πλήρει αγνοία μας, ενώ μας επιτρέπει να καταπιανόμαστε ανενόχλητοι με τις ασχολίες της καθημερινότητας. Ελπίζω, όμως, ότι αυτές οι πληροφορίες για τις –σε πολλές περιπτώσεις εκπληκτικές– ανακαλύψεις για το ανθρώπινο σώμα, θα σας αφήσουν ένα αίσθημα ευγνωμοσύνης και θαυμασμού, όπως αρμόζει στην αινιγματική και απaráμιλλη αυτή μορφή ζωής.

Φράνκσμπριτζ Μανς, 2004

ΣΤΡΟΓΓΥΛΑ ΠΑΡΑΘΥΡΑ

δείτε με τα μάτια σας

Μέχρι πολύ πρόσφατα, λίγα στοιχεία ήταν γνωστά για την εσωτερική δομή του σώματος, πόσο μάλλον για τις λειτουργίες του. Ενώ η Ευρώπη ψυχορραγούσε κατά τα Σκοτεινά Χρόνια, όπου η κατανάλωση κοπριάς ως θεραπείας για την πλευρίτιδα ανήκε στις δημοφιλείς πρακτικές, η κοσμοπολίτικη Βαγδάτη και η πνευματική Τεχεράνη άνθιζαν ως κέντρα των επιστημών, ενώ η Ινδία και η Κίνα είχαν αναπτύξει ήδη από την αρχαιότητα εκλεπτυσμένα συστήματα. Η ανατομία αποτελούσε σαφώς ταμπού για όλους τους πολιτισμούς μέχρι την Ιταλική Αναγέννηση, όταν οι ανατόμοι πραγματοποίησαν τις πρώτες συστηματικές τομές και έδωσαν το όνομά τους στις ανακαλύψεις τους, όπως στη φαλλοπιανή και την ευσταχιανή σάλπιγγα. Οι δοκιμές σε ζώα και οι τυφλές εικασίες του Γαληνού στην Αλεξάνδρεια του 2ου αιώνα κυριαρχούσαν στη Δύση, μέχρι που ο Βεσάλιος δημοσίευσε τον πρώτο καθοριστικό χάρτη του ανθρώπινου σώματος το 1543, ενισχυμένο μάλιστα με μια σεβαστή ποσότητα ανθρώπινου δέρματος.*

Ακολούθησε η μέθοδος της αυτοψίας (αυτός + όψις, «βλέπω εαυτόν»), κατά την οποία το σώμα μας τεμαχίζεται σε αναρίθμητα κομματάκια που μελετώνται κυρίως σε ανθρώπινα πτώματα ή ημιθανή τριχωτά θηλαστικά, τα οποία απέχουν παρασάγγας από τον ζωντανό οργανισμό.

Το πιο καθαρό κομμάτι ζωντανού ιστού που είναι ορατό χωρίς τομή είναι η ίριδα. Όταν κοιτάξετε στην ίριδα ενός άλλου ανθρώπου, αποφεύγετε και το καθρέφτισμα δεξιάς-αριστερής πλευράς. Δύο ίριδες δεν είναι ποτέ ίδιες, ούτε καν στο ίδιο άτομο. Οι *δεξιότεχνες της ίριδας* (*Irismeisters*) μπορούν να δουν ολόκληρο το σώμα χαρτογραφημένο πάνω στην ίριδα του ματιού. Πρόκειται για έναν μω χρωματισμένο με αδιαφανή χρώματα που προστατεύει τον φω-

---

* Πρόκειται για τη σειρά βιβλίων «De humani corporis fabrica libri septem». Η χρήση του ανθρώπινου δέρματος θανατοποινιτών και φτωχών στα εξώφυλλα βιβλίων ήταν κοινή πρακτική μέχρι τον 18ο αιώνα. (Σ.τ.Μ.)

τοευαίσθητο αμφιβληστροειδή στο πίσω μέρος του ματιού από την υπερέκθεση. Εξωτερικοί ακτινωτοί μύες διαστέλλουν την κόρη του ματιού στο σκοτάδι και εξισορροπούνται από έναν εσωτερικό κύκλο που συστέλλεται στο φως, αυξάνοντας το βάθος πεδίου. Το διαφανές υδατοειδές υγρό φιλτράρεται από το αίμα χάρη στο ακτινωτό σώμα που βρίσκεται πίσω από την ίριδα και ρέει ελεύθερα στους θαλάμους του, ακόμα και κατά την ταχεία κίνηση των ματιών.

